

Archeologie op school

Handleiding voor de leerkracht

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Aan de slag: verkorte handleiding	4
3. Verantwoording	5
Archeologie en erfgoededucatie	5
Kerdoelen	5
Didactisch concept	6
De lessenreeks	6
Leerdoelen	7
De Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN)	7
Colofon	7

1. Inleiding

Deze lessenreeks gaat over het onderwerp archeologie.

Archeologie heeft geen grote rol in het basis- en voortgezet onderwijs. Toch is dit een waardevol onderwerp om het schoolvak geschiedenis en het leergebied erfgoed concreet te maken. Belangrijk hierbij is dat over 99% van onze geschiedenis geen geschreven bronnen bestaan. De door archeologen gevonden archeologische bronnen vormen het overgrote deel van onze geschiedenis. Het onderwerp archeologie kan ook worden gekoppeld aan andere schoolvakken, als taal, rekenen en creatieve vakken.

De lessenreeks bestaat uit vier lessen. De reeks wordt in 2012 uitgebreid met meer lessen. Deze lessen bestaan ieder uit een korte uitleg voor de leerkracht en kopieerbladen voor de leerlingen.

De lessenreeks is bedoeld voor de groepen 5 t/m 8 van het basisonderwijs.

Deze handleiding is verdeeld in twee delen: een verkorte handleiding om snel mee aan de slag te kunnen en een uitgebreide verantwoording. De verkorte handleiding beschrijft het materiaal, de leerdoelen en wat er van de leerkracht wordt verwacht.

De uitgebreide verantwoording geeft meer informatie over het didactisch concept en de plaats van archeologie binnen erfgoededucatie. In deze handleiding vindt u ook meer informatie over de AWN en op welke manier u met de AWN kunt samenwerken bij het uitvoeren van deze lessenreeks.

Deze lessenreeks is samengesteld in opdracht van de Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN). De AWN werkt graag met scholen samen bij het aanbieden van lessen over archeologie aan basisschoolleerlingen, zodat meer kinderen in aanraking komen met archeologie. Met deze lessenreeks hoopt de AWN een bruikbaar lesproduct te hebben gemaakt om in de klas met archeologie kennis te maken.

2. Aan de slag: verkorte handleiding

Deze lessenreeks biedt u een bruikbaar en gemakkelijk toe te passen handvat om de leerlingen kennis te laten maken met archeologie.

De lessenreeks bestaat uit vier lessen. Deze vier lessen geven een introductie op wat archeologie is en wat het zegt over geschiedenis.

Elke les bestaat uit een korte uitleg voor de leerkracht en kopieerbladen voor de leerlingen. De lessenreeks is bedoeld voor de groepen 5 t/m 8 van het basisonderwijs.

Voor het uitvoeren van de lessen kunt u contact opnemen met de AWN (info@awn-archeologie.nl).

De lessen zijn niet gekoppeld aan tijdvakken, omdat de opgravingen en vondsten afhankelijk zijn van het materiaal dat via de AWN beschikbaar is. In sommige steden/streken zijn middeleeuwse vondsten gedaan, in andere plaatsen Romeinse of prehistorische vondsten.

Een korte samenvatting van de lessen:

1. Kennismaking met de archeologie

In deze les maken de leerlingen kennis met archeologie aan de hand een bezoek aan een opgraving in de buurt of door het bekijken van een spannende film over archeologie.

2. Vondsten restaureren

De leerlingen gaan zelfstandig een vondst restaureren door van de losse scherven een geheel maken.

3. Eten van vroeger

Koken en eten leren de leerlingen door deze les op een heel andere manier door gerechten uit het verleden te koken. Als voorbereiding of afzonderlijke opdracht zijn er een aantal vragen over eten vroeger en nu.

4. Schrift van lang geleden

Ook al in de prehistorie konden mensen schrijven. Maar ze kenden nog geen letters. Hoe dat werkte leren en ervaren de leerlingen in deze les.

3. Verantwoording

Archeologie en erfgoededucatie

Erfgoed is inmiddels een belangrijk – en verplicht - onderdeel van 'oriëntatie op jezelf en de wereld', zoals beschreven in de kerndoelen voor het basisonderwijs.

Erfgoededucatie gaat over verhalen en voorwerpen van de vroegere bewoners van Nederland: niet alleen voorwerpen in musea, archieven en bibliotheken, maar ook archeologische vondsten.

Een zeer krachtig aspect van erfgoed binnen het vak geschiedenis is dat erfgoed vaak over de eigen leefomgeving van kinderen gaat: hoe zag vroeger je eigen dorp of stad eruit?

Archeologie wordt op dit moment nog niet veel gebruikt in het erfgoedonderwijs. Toch kan archeologie een zeer interessante invulling voor erfgoededucatie en met name het aspect van omgevings onderwijs zijn. Immers: archeologie is een belangrijke (en vaak de enige) informatiebron over de periode dat er nog geen geschreven bronnen waren. Iedere stad of streek heeft een interessante archeologische geschiedenis. Voor kinderen is archeologie aantrekkelijk omdat erfgoed op deze manier tastbaar wordt gemaakt en actief te ervaren is.

Deze lessenreeks biedt u een bruikbaar en gemakkelijk toe te passen handvat om de leerlingen kennis te laten maken met archeologie.

Kerndoelen

Erfgoededucatie is een verplicht leergebied binnen het basisonderwijs. Dit leergebied is vastgelegd in de volgende kerndoelen:

Oriëntatie op jezelf en de wereld > tijd

51: De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.

52: De leerlingen leren over kenmerkende aspecten van de volgende tijdvakken: jagers en boeren; Grieken en Romeinen; monniken en ridders; steden en staten; ontdekkers en hervormers; regenten en vorsten; pruiken en revoluties; burgers en stoommachines; wereldoorlogen en holocaust; televisie en computer.

53: De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

Kunstzinnige oriëntatie

56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Erfgoededucatie en omgevingsonderwijs zijn niet gekoppeld aan een afzonderlijk schoolvak, maar zijn sterk verbonden met de vakken aardrijkskunde en geschiedenis. Er zijn ook koppelingen met andere maatschappijvakken en bij de creatieve vakken.

Didactisch concept

Deze lessenreeks is ontworpen volgens het principe van cyclisch leren (Kolb, Bloom). Dit houdt in dat een leeractiviteit optimaal effectief is als deze de volgende stadia omvat:

1. ervaren (kennis is hierbij ondersteunend)
2. verdiepen (in de vorm van reflecteren)
3. verklaren (inzicht bevorderen)
4. actief experimenteren (het geleerde toepassen in een nieuwe situatie)

De lessenreeks bevat binnen de afzonderlijke lessen zowel actieve, receptieve en reflectieve elementen. Daarnaast is in veel lessen ruimte voor actief experimenteren, zoals zelf een vondst restaureren of meedoen aan een opgraving.

Leeractiviteiten die volgens het principe van cyclisch leren zijn opgebouwd, zorgen voor een uitdagende leeromgeving voor de leerlingen. In de inleidende lessen (vooral 1 en 2) wordt het onderwerp archeologie op een leuke manier geïntroduceerd, zodat leerlingen nieuwsgierig worden naar het onderwerp en het onderwerp concreet kunnen ervaren. In de vervollessen is ruimte om het onderwerp vanuit verschillende kanten te bekijken: door activerende werkvormen zoals creatieve opdrachten of door opdrachten die gericht zijn op overdenken, reflecteren of fantaseren.

De lessenreeks

De lessenreeks bestaat uit vooralsnog uit vier lessen. De reeks wordt in 2012 aangevuld met extra lessen. Deze vier lessen geven een introductie op wat archeologie is en wat het zegt over geschiedenis.

Elke les bestaat uit een korte uitleg voor de leerkracht en kopieerbladen voor de leerlingen. De lessenreeks is bedoeld voor de groepen 5 t/m 8 van het basisonderwijs.

De lessen zijn niet gekoppeld aan tijdvakken, omdat de opgravingen en vondsten afhankelijk zijn van het materiaal dat via de AWN beschikbaar is. In sommige steden/streken zijn middeleeuwse vondsten gedaan, in andere plaatsen Romeinse of prehistorische vondsten.

Een korte samenvatting van de lessen:

1. Kennismaking met de archeologie

In deze les maken de leerlingen kennis met archeologie aan de hand een bezoek aan een opgraving in de buurt of door het bekijken van een spannende film over archeologie.

2. Vondsten restaureren

De leerlingen gaan zelfstandig een vondst restaureren door van de losse scherven een geheel maken.

3. Eten van vroeger

Koken en eten leren de leerlingen door deze les op een heel andere manier door gerechten uit het verleden te koken. Als voorbereiding of afzonderlijke opdracht zijn er een aantal vragen over eten vroeger en nu.

4. Schrift van lang geleden

Ook al in de prehistorie konden mensen schrijven. Maar ze kenden nog geen letters. Hoe dat werkte leren en ervaren de leerlingen in deze les.

Leerdoelen

Elke les heeft eigen leerdoelen. Deze zijn beschreven in de uitleg voor de leerkracht (per les). De totale lessenreeks heeft de volgende leerdoelen:

Na deze les:

- weet de leerling wat archeologie is en wat een archeoloog doet
- hoe je via archeologie iets te weten kan komen over geschiedenis
- wat voor soorten vondsten er zijn (verschillende materialen)

De Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN)

Voor het uitvoeren van de lessen kunt u contact opnemen met de AWN (info@awn-archeologie.nl). Hier kunt u informatie krijgen over de AWN-afdeling bij u in de buurt, waar u terecht kunt voor archeologische vondsten en eventuele extra informatie.

Colofon

Deze lessenreeks is ontwikkeld in opdracht van de Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN).

Oorspronkelijk concept en uitwerking:

Nina Heise en Lisanne de Vaan
(Hogeschool Arnhem-Nijmegen)

Begeleiding:

Wim Schennink en Suzan Hondebrink

Eindredactie:

Karliën Dijkstra